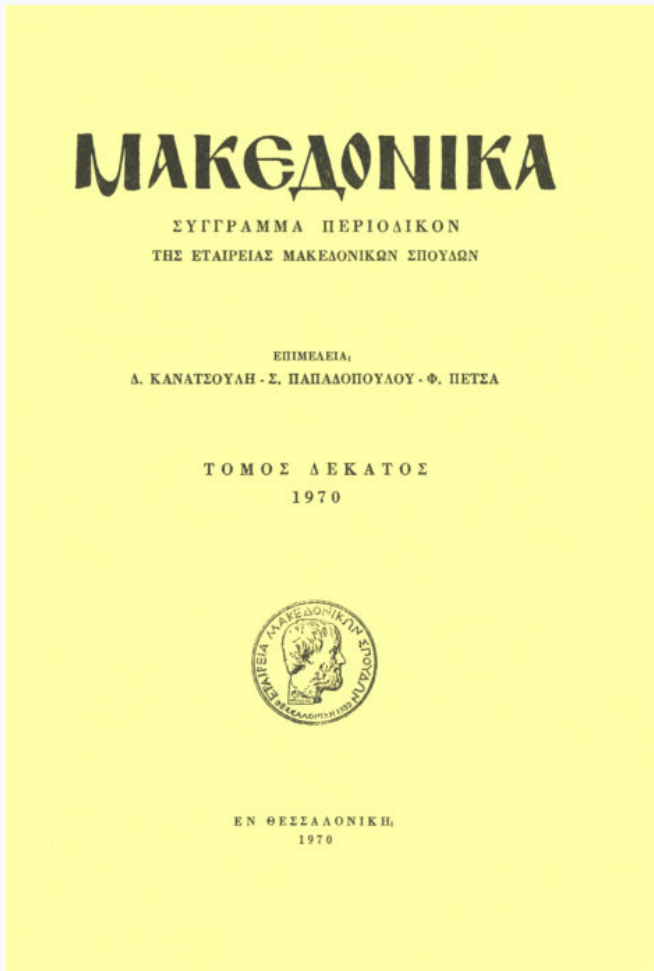

Μακεδονικά

Τόμ. 10, Αρ. 1 (1970)

Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους Τούρκους μέχρι και του 1878)

N. A. Κωνσταντινίδης

doi: [10.12681/makedonika.814](https://doi.org/10.12681/makedonika.814)

Copyright © 2015, N. A. Κωνσταντινίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κωνσταντινίδης Ν. Α. (2015). Αριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Η συμβολή της Δυτικής Μακεδονίας εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από της υποταγής εις τους Τούρκους μέχρι και του 1878). *Μακεδονικά*, 10(1), 327–328. <https://doi.org/10.12681/makedonika.814>

κῆς ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Ὅρους καὶ στὴν ρωσικὴ καὶ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Ἀνέστησε κυριολεκτικὰ τὴ λησμονημένη ἀδελφότητα. ἡ ὁποία ἔδρασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ περασμένου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ σημερινοῦ αἰῶνα, παίζοντας σπουδαῖο ρόλο στὰ διπλωματικά παρασκήνια τῆς Βαλκανικῆς, ἔπαυε δὲ νὰ ὑφίσταται «de facto», μετὰ τὴν ρωσικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1917 (σ. 528). Ὁ συγγρ. ἀσχολούμενος μὲ τὴ σύντομη ἀνάλυση τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἀδελφότητος συμπεραίνει ὅτι: 1) Ἡ ρωσικὴ κελλιωτικὴ ἀδελφότης ὑπῆρξε ἀδελφότης κελλίων καὶ ὄχι κελλιωτῶν. 2) Ἡ ἀδελφότης αὐτὴ μόνο μὲ σωματεῖο Ἀστικοῦ Δικαίου θὰ μπορούσε νὰ παραβληθῇ καὶ ὄχι μὲ ἐκκλησιαστικὴ ἀδελφότητα. 3) Χαρακτηριζόταν ἀπὸ ἰσχυρὸ ἔθνικιστικὸ αἶσθημα (ἔθνοφυλετισμός). 4) Ἡ δομὴ τῆς ἦταν ἀριστοκρατικὴ. 5) Ἐπεδίωκε «συνδικαλιστικούς» σκοποὺς, καὶ τέλος 6) Ἡ ἰδρυση καὶ ἡ δράση τῆς ἀποτελοῦσαν βαριὰ παραβίαση τῶν ἀγιορειτικῶν θεσμῶν ἐκ μέρους τῶν Ρώσων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΓΙΑΔΗΣ

Ἀριστοτ. Χρ. Κωστοπούλου, Ἡ συμβολὴ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ ἔθνους (ἀπὸ τῆς ὑποταγῆς εἰς τοὺς Τούρκους μέχρι καὶ τοῦ 1878), Θεσσαλονίκη 1970 (Σύνδεσμος Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν νομοῦ Κοζάνης), 8ον, σελ. 176.

Τὸ βιβλίον χωρίζεται σὲ τρία μέρη. Στὸ πρῶτο (σ. 15-80) ὁ συγγρ. ὁμιλεῖ γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, γιὰ τὴν ἐγκατάστασίν τους ἐκεῖ καὶ γιὰ τὰ αἷτια ποὺ ἀνάγκασαν τοὺς Ἕλληνες νὰ μετακινηθοῦν πρὸς τὰ ὄρεινά καὶ νὰ δημιουργήσουν νέους οἰκισμοὺς. Ὁμιλεῖ ἐπίσης γιὰ τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα ποὺ ἐκδηλώθηκαν πρὶν ἀπὸ τὸ 1821, γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ ἀρματολούς, γιὰ τὴν ὀργάνωση τῶν κοινοτήτων καὶ τὴν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἔθνος. Ἀφιερώνει ἀρκετὲς σελίδες στὴ δραστηριότητα τῶν Δυτικομακεδόνων ἀποδήμων καὶ στὶς σχέσεις τους μὲ τὸν Ρήγα Φεραῖο, στὴν οἰκονομικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνθιση τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, καὶ στοὺς Δυτικομακεδόνες Φιλικούς.

Στὸ δεῦτερο μέρος (σ. 81-122) ἐξιστορεῖ γεγονότα τοῦ κινήματος τοῦ 1821 καὶ δὲν παραλείπει ν' ἀναφερθῇ στοὺς τρεῖς Δυτικομακεδόνες ἀγωνιστὲς Γ. Λασσάνη, Γ. Ὀλύμπιο καὶ Γ. Φαρμάκη.

Στὸ τρίτο μέρος (σ. 123-159) ἐξετάζει τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τοῦ 1854 καὶ 1878 καὶ τὶς συνθήκες τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ Βερολίνου.

Στὴ συνοπτικὴ ἐξιστόρησή του ὁ συγγρ. (τὸ λέγει ὁ ἴδιος στὴν εἰσαγωγή του, σ. 4, «θὰ ἱστορήσωμεν περιληπτικῶς») ἔβηξε καίρια γεγονότα χρησιμοποιοῦντας πολὺτιμο ἱστορικὸ ὕλικό (ἀποσπάσματα ἀπὸ σχετικὲς μελέτες καὶ ἔγγραφα, ἐνθυμήσεις κ.λ.). Ἐχορμὴ μιά ἐπιφύλαξη ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἀξιοποιήσεως καὶ προσφορᾶς τοῦ ὕλικου αὐτοῦ. Ἡ αὐτοῦσια παρῶσθι τοῦ στοῦ κείμενου, σ' ὅλη σχεδὸν τὴν ἑκτασί του, διασπᾷ τὴν ἀφήγησιν. Θὰ ἔπρεπε κανονικὰ νὰ πάρῃ τὴν θέσιν ὑποσημειώσεων ἢ ἀπλῶς νὰ ὑποδεικνύεται μὲ παραπομπὲς στὰ οἰκεία βοηθήματα.

Ἡ ἐκτίπωση, ἐπίσης, τοῦ βιβλίου θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καλύτερη. Χρέος τοῦ διορθωτῆ ἦταν νὰ προσέξῃ τὶς τεχνικὲς λεπτομέρειες: Στὸ χωρισμὸ τῶν κεφαλαίων δὲν ὑπάρχουν ἀριθμοί. Τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα δὲν εἶναι τὰ ἴδια στοὺς ἀντίστοιχους τίτλους. Τὰ μικρότερα κεφάλαια δὲν χωρίζονται κι αὐτὰ καλῶς.

Ἐξω ἀπὸ τὶς παραπάνω παρατηρήσεις ποὺ δὲν θίγουν τὴν αὐθεντικότητά τοῦ κειμένου, τὸ βιβλίον παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον. Ὁ συγγρ. δὲν ἔξφυγε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του πρόθεσιν. Δίνει συνοπτικὴ ἱστορία τῆς τουρκοκρατούμενης Δυτικῆς Μακεδονίας (μέχρι

του 1878), τών άπελευθερωτικών άγώνων τών κατοίκων της και τής συμβολής τους στη γενικότερη επαναστατική κίνηση τών 'Ελλήνων. Προσφέρει καθαρή εικόνα τής εθνικής, κοινωνικής, οικονομικής και τής άλλης δραστηριότητας του 'Ελληνισμού τής περιοχής, σέ μιá μακρά και δύσκολη χρονική περίοδο.

N. A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

'Α θ α ν α σ ί ο υ Θ. Τ σ α κ ν ά κ η, 'Επανομή, 'Ιστορία - Λαογραφία, «Χρονικά τής Χαλκιδικής», τ. 17-18 (1969), Θεσσαλονίκη, σελ. 208.

'Η 'Ιστορική - Λαογραφική 'Εταιρεία Χαλκιδικής, όπως κι άλλες άνάλογης άποστολής 'Εταιρείες έκδίδει τό περιοδικό «Χρονικά τής Χαλκιδικής». 'Ο τελευταίος τόμος του περιοδικού αυτού (τεύχη 17-18) καταλαμβάνεται όλόκληρος από τήν έργασία του δημοδιδασκάλου 'Αθανασίου Θ. Τσακνάκη με τίτλο «'Επανομή, 'Ιστορία - Λαογραφία».

Είχα τήν καλή τύχη νά γνωρίσω από κοντά τόν συγγρ. και νά συζητήσω μαζί του διάφορα προβλήματα, πού τόν άπασχολούσαν και είδα τήν έπιθυμία του και τή φιλοδοξία του νά παρουσιάσει ένα έργο με όσο τό δυνατόν πληρέστερη και μεθοδικότερη μορφή. 'Ο κ. Τσακνάκης, γέννημα και θρέμμα τής 'Επανομής, συνέλεξε με παραδειγματική επιμέλεια και άκάματη υπομονή τό πλούσιο υλικό του, τό όποιο, έπεξεργασμένο κατάλληλα, παρουσιάζει τώρα σέ αυτότελη τόμο τών «Χρονικών τής Χαλκιδικής».

Όπως φαίνεται και από τόν τίτλο ή έργασία χωρίζεται σέ δύο μέρη. Τό πρώτο (σ. 9-36) είναι τό 'Ιστορικό. 'Αρχίζει με τόν προσδιορισμό τής θέσεως του χωριού και τήν έτυμολογία του όνόματος. Ευρύτερα εξετάζεται (σ. 9-15) ή κοινωνική και οικονομική κατάσταση τών 'Επανομιτών κατά τήν Τουρκοκρατία (λείπουν πληροφορίες γιά παλιότερες εποχές), καθώς και ή συμμετοχή τους στήν 'Επανάσταση του 1821. Με τή Δημοτική εκπαίδευση κατά τούς χρόνους τής δουλείας, όπου δίνονται ενδιαφέροντα και τεκμηριωμένα στοιχεία γιά τά σχολεία, τούς διδασκάλους, τά προγράμματα κ.λ., τελειώνει ή πρώτη ένότητα του πρώτου μέρους, «'Η 'Επανομή πρίν από τό 1912» (σ. 15-18).

Στή δεύτερη ένότητα του πρώτου μέρους με τό γενικό τίτλο «Σύγχρονη εποχή» (σ. 19-36) εξετάζεται ή συγκρότηση τής κοινότητας 'Επανομής ύστερα από τήν άπόσπαση διαφόρων οικισμών καθώς έπίσης και ή γεωργική της οικονομία ως τό έτος 1966. 'Ιδιαίτερη προσοχή φαίνεται νά έδωσε ό συγγρ. στήν εξέταση του 'Αγροτικού ζητήματος και στή δραστηριότητα τών Γεωργικών Συνεταιρισμών 'Επανομής. Γιά σους δείχνουν προτίμηση στα θέματα αυτά, οί πληροφορίες πού παραθέτει τούς είναι πάρα πολύ χρήσιμες (σ. 23-27). Τέλος στήν ίδια ένότητα δίνονται κι άλλες πληροφορίες σχετικές με τήν οικονομική, κοινωνική και τήν άλλη ζωή τής 'Επανομής, πού άφορούν όμως περισσότερο τούς 'Επανομίτες ή τούς ειδικώς ενδιαφερομένους γιά τήν ανάπτυξη τών Δήμων και τών Κοινοτήτων.

Τό δεύτερο μέρος του τόμου είναι τό λαογραφικό (σ. 39-136). Τό μέρος αυτό είναι χρησιμότατο και πληρέστερο, κατά τή γνώμη μου, από τό πρώτο. 'Αρχίζει με τό κεφάλαιο «'Υλική ζωή», όπου γίνεται λόγος γιά τή λαϊκή άρχιτεκτονική, τά έπιπλα τών σπιτιών και τά διάφορα σκεύη και σύνεργα. Προχωρεί στίς τροφές, στή λαϊκή μαγειρική, στή λαϊκή φορεσιά, στή λαϊκή ύφαντική κ.λ. Συνεχίζει με τό κεφάλαιο «Οικογενειακή και κοινωνική ζωή», όπου πολύ σωστά προτάσσεται ή «Γέννηση» και τά σχετικά, όπως λ.χ. λοχεία, φροντίδες, άνατροφή βρεφών κ.λ. 'Ο «Γάμος» άποτελεί τή δεύτερη ένότητα του κεφαλαίου. Είναι, μαζί με τόν «Θάνατο» πού άκολουθεί (σ. 66-76), οί πιό περιεκτικές σέ πληροφορίες ένότητες του τόμου. Τά «Παιχνίδια και άγωνίσματα παιδιών» — ή προτε-